מפני שאמרו [א]מחללין אותו כסף על נחשת מדוחק לא שיקיים כן אלא שחוזר ומחללן על הכסף קתני מיהת מחללין מדוחק מדוחק אין שלא מדוחק לא אמר רב יוסף אע"פ שמיקל רבי מאיר בפדיונו מחמיר הוא באכילתו דתניא לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד ובעל הבית בין כך ובין כך צריך לעשר דברי ר' מאיר וחכ"א [ב]אחד הסיטון ואחד בעל הבית מוכר ושולח לחבירו ונותן לו במתנה ואינו חושש מתיב רבינא (א)[ג]הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ בשלמא מן הצוננת על החמה כדרבי אילעאי [ד]דא"ר אילעאי מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר [1]ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדש נשיאת חטא למה [ה]מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה אלא אפי' מדפוסים הרבה ליחוש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אמר אביי ר' אלעזר שפיר קא קשיא ליה ושמואל לא שפיר קא משני ליה דקשיא ליה לר' אלעזר מיתה דבידי שמים ומשני ליה שמואל מיתת ב"ד דלמא שאני מיתת ב"ד דחמירא ורב ששת לא שפיר קא מותיב ליה דקאמרי אינהו מיתה ומותיב רב ששת לאו דכתיב [2]לא תוכל לאכול בשעריך ולמאי דמותיב רב ששת רב יוסף שפיר קא משני ליה אלא רבינא עד דמותיב מנחתום לסייע ליה מפלטר דתנן [ו]הלוקח מן הפלטר מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי ר"מ אלא מאי אית לך למימר פלטר מתרי תלתא גברא זבין נחתום נמי מחד גברא הוא זבין רבא אמר שמואל שפיר קא משני ליה שם מיתה בעולם:

מתני' [ז]אלו דברים שאין להם אונאה [ח]העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות [ט]אין להן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה [י]שומר חנם אינו נשבע ונושא שכר אינו משלם [יא]רבי שמעון אומר

קדשים

מפני שאמרו. כלומר לפיכך הזקיקוהו לכל אלה לחללו תחילה במעות ומחזר ומחלל המעות ולא אמרו (א) שיטול היפה שבהן ויאמר אם זו של מעשר הרי טוב ואם זו של חולין הרי של מעשר מחוללת על זו מפני שאמרו מחללין כסף על נחושת מדוחק אבל כסף על כסף לאו דרך חילול הוא ואפי' מדוחק נמי לא וכיון דאף כסף על נחושת לא התירו אלא בדוחק הלכך לא שיקיים כן שבזיון מעשר הוא ועוד שהפרוטות מתלידות: **קתני מיהת.** גבי מעשר ודאי מדוחק אין שלא מדוחק לא וכיון דאמר כסף על נחושת מדוחק אין שלא מדוחק לא וגבי דמאי תנא מחללין אלמא לרבי מאיר לא עשו בו חיזוק: **מחמיר הוא באכילתו.** של מעשר שני של דמאי ומתני' באכילה קאי: **לא התירו למכור דמאי.** לא התירו לחבר הלוקח דמאי שימכרנו לאחרים עד שיעשר: **אלא לסיטון בלבד.** סיטון חבר לא הצריכוהו לעשר אלא מוכרו כשהוא דמאי והלוקחו ממנו יפריש מעשרותיו שהכל יודעין שהסיטון מכמה עמי הארץ לוקח שהסיטון מן המשפיעין למכור במדה גסה הוא דרכו לקנות פירות מרובין ומוכרן לחנוונים: **ובעל הבית.** הלוקח מעם הארץ: **בין כך ובין כך.** בין שבא לחזור ולמכור במדה גסה לחנוונים כסיטון בין שבא לחזור ולמכור במדה דקה כחנוונים בחנות פרוטה פרוטה צריך לעשר קודם שימכור לפי שהלוקח ממנו סבור שהן מפירות ארצו וכיון שהוא חבר מחזיקין אותו בחזקת שעישר ואין מפרישין: **וחכמים אומרים אחד סיטון ואחד בעל הבית.** שבא למכור במדה גסה כדרך המשפיעין ודרך הסיטונות מוכר ושולח לחבירו שחזקת כל המוכרים ונותנין במדה גסה בחזקת שלא עישרו דמאי הם והלוקח מהם מעשר ואוכל. ובמסכת דמאי (פ"ב מ"ה) מפרש איזו מדה גסה ביבש שלשה קבין בלח שוה דינר: **מן הנחתום.** עם הארץ: **מעשר.** דמאי מן החמה כו'. ואפילו מן דפוסין הרבה אין הככרות דומות זו לזו וי"ל שנחתום הזה לקח ככרות של דפוס זה מאיש אחד וככרות של דפוס זה מאיש אחר ועמי הארץ יש מהם שמעשרין ויש מהן שאין מעשרין ושמא זה לא עישר וזה עישר והמפריש מזה על זה מפריש מן החיוב על הפטור ואין שם מעשר חל עליו ונותן טבל לכהן או מן הפטור על החיוב ואין שם מעשר חל עליו ונמצא שאין שכנגדו מתוקן לא חיישינן בדמאי להכי ותלינן למימר מחד גברא זבין. ואי עשו חיזוק כשל תורה בשלמא מן הצוננת על החמה אע"פ שהחמה יפה מן הצוננת לא חיישינן כדרבי אילעאי:

אלא מן דפוסים הרבה ניחוש דלמא מפריש מן הפטור כו': קשיא לא גרסינן דאביי תרוצי קא מתרץ: **אמר אביי ר' אלעזר.** דקשיא ליה וכי עשו חיזוק כו' שפיר קשיא ליה: **ושמואל.** דשני הא מני ר"מ היא ואייתי ראיה מן המביא גט: **לא שפיר שני ליה.** כדמפרש ואזיל: **דקשיא ליה לרבי אלעזר.** וכי עשו חיזוק בתרומת מעשר של דמאי שהיא קלה שאפילו תרומה ודאית אינה אלא במיתה בידי שמים זר האוכלה: **ומשני ליה שמואל.** שעשו חיזוק לדבריהם באשת איש שאיסור תורה שבה מיתה בידי אדם והיא חמורה: **ורב ששת.** דאותביה לשמואל מחילול שלא עשו בו חיזוק בחילול של דמאי: **לאו שפיר אותביה.** דהא חילול כי לא עביד ליה שפיר לאו בעלמא הוא דלא תוכל לאכול וגו': **ולמאי דאותיב רב ששת רב יוסף שפיר שני ליה.** דאע"פ שמיקל ר"מ בפדיונו כו': **פלטר.** הוא לענין ככרות כסיטון לענין תבואה לוקח ככרות הרבה ומוכר לחנוונים ולנחתומים: **מעשר מכל דפוס ודפוס.** אלמא חייש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור: **אלא מאי איכא לך למימר.** מאי שנא דחייש על הפלטר משום דמתרי תלתא זבין: **נחתום נמי.** דלא חייש ליה ר"מ לא תקשי לך דקסבר נחתום מתוך שאינו לוקח הרבה ביחד תלינן למימר מחד גברא זבין ויש אדם אחד עושה ככרות בדפוסין חלוקין: **מתני' אלו דברים שאין להם אונאה.** בגמרא מפרש טעמא: **השטרות.** המוכר שטרות לגבות חוב שבתוכו ויטלנו לעצמו: **וההקדשות.** גזבר המוכר הקדש או המוכר עולתו שנפל בו מום: **ולא תשלומי ארבעה וחמשה.** אם טבח או מכר. ומשום הקדשות אצטריך למיתנייה דאילו עבדים ושטרות וקרקעות לא שייך למימר דאילו תשלומי ארבעה וחמשה אינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד: **אינו נשבע.** שלא פשע שלא הזקיקתו תורה לישבע עליהן: **אינו משלם.** אם נגנבו ממנו:

קדשים

לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד. וא"ת דבפרק הספינה (ב"ב דף פח. ושם) אמרינן הלוקח ירק מן השוק כו' גמר בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר ואי אפשר להחזירו אלא א"כ יעשר אלמא אין מוכרין דמאי לעם הארץ וי"ל דהכא איירי למכור לחבר ותו י"ל כמו שהתירו להאכיל לעניים ולאכסנאים דמאי כך התירו למכור לסיטון ולבעל הבית כשמוכרה במדה גסה:

הלוקח מן הנחתום. הכי איתא מתני' דדמאי פ"ה הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ רבי יהודה אוסר שאני אומר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום משל אחר הלוקח מן הפלטר מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מאחד על הכל והשתא קשה מאי קאמר בשלמא מן הצוננת כו' אלא מדפוסים הרבה אמאי אדרבה מן הצוננת על החמה קשה טפי דמיקל מרבי יהודה דרבי יהודה אוסר אבל אדפוסים הרבה לא פליג כדקתני שאני אומר חטים של אמש היו משל אחר משמע דלא פליג אלא אצוננת ועוד דאפילו בפלטר דאסר ר' מאיר שרי ר' יהודה מאחד על הכל כ"ש בנחתום וי"ל דה"פ דמתניתין הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת אפילו הן החמה והצוננת מדפוסים הרבה דברי ר"מ ר' יהודה אוסר בצוננת על החמה היכא שהם מדפוסים הרבה שאני אומר של אמש דהיינו הצונן משל אחר כיון דאיכא נמי דפוס משונה משל היום והשתא פריך שפיר בשלמא צונן וחמה מדפוס אחד כדרבי אילעאי דשרי בדיעבד בודאי ולכך בדמאי מעשר אף לכתחילה אלא כשהחמה וצוננת בדפוסים הרבה אמאי שרי הלא רבי יהודה אוסר שם אלמא רבי מאיר מיקל טפי מרבנן ורבינא ידע שפיר דאסר ר"מ בפלטר משום דמתרי ותלת זבין אלא דמ"מ פריך מכח דמיקל ר' מאיר מרבנן ואביי משני דלאו בקולא וחומרא תלי טעמא דר"מ אלא ברגילות ומנהג דנחתום מחד גברא זבין ולוקח פעמים ב' מיני תבואות והכל לאחד ועושה אותם בשני דפוסין כדי לידע איזו מתבואה רעה ואיזו מטובה ורבי יהודה סבר כיון שהיא חמה וצוננת וגם הדפוסים משונים מוכח מילתא דמשני בני אדם לקח אבל בשינוי של דפוסים לחוד אפי' בפלטר לא חייש רבי יהודה: **נשיאות חטא למה.** ואם תאמר דלמא נשיאות חטא משום דאוכלו בלא הפרשה אחרת וי"ל דמשמע קרא דלהפרשה גרידא הוי נשיאות חטא(ב):

יצאו

מסורת הש"ס

א) דמאי פ"ה [מ"ג], ב) יבמות פט: קדושין מו: ב"ב פד: קמג. תמורה ה., ג) דמאי פ"ה [מ"ד], ד) [תמורה ס. לקמן מ.], ה) [שבועות מג:], ו) [עי' תוס' לקמן נו:], ז) [מכר בסנהד' קיב:], ח) [ועי' היטב תוס' קדושין מו: ד"ה אם אינו].

◆

תורה אור השלם

1 וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ: במדבר יח לב

2 לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ: דברים יב יז

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מפני וכו' ולא אמרו. נ"ב ע' בפי' הר"ש בפ"ב דמעשר שני משנה ו דלדמה טעם זה כטוב טעם וכתב טעם אחר על זה שאינו נוטל היפה כו' ע"ש:

◆

מוסף רש"י

ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו. הא אם לא תרימו מן המובחר תשאו חטא (יבמות פט:). בהרימכם את חלבו לא תשאו חטא הא אם תרימו את הרעה שנו תשאו חטא (קדושין מו:). שלא עשית מצוה מן המובחר (רשב"ם ב"ב קמג.) שהתרומה תקדש כמו שהיא רע ואין תקנה להחליפה ולא לחזור ולתרום (שם פד:). אם אינו קדוש נשיאות חטא למה. הא לא עבד ולא מידי ויחזור ויתרום מן היפה (שם ושם). אלו דברים שאין להם אונאה. אפילו קנאן ביותר מדמיהן (ב"ק יד:). ונושא שכר אינו משלם. גניבה ואבדה הכתובה בו לחייב דכתיב אם גנב יגנב מעמו (שבועות מג.).

עין משפט
נר מצוה

קמח א מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' ו סמג עשין קלו:
קמט ב מיי' פי"א מהל' מעשר הלכה ב:
קנ ג מיי' פי"ד מהל' מעשר הלכה ה ופ"ו מהל' בכורים הל' א:
קנא ד מיי' פ"ה מהל' תרומות הל' ג [טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף נג]:
קנב ה מיי' פי"ד מהל' מעשר הלכה ו:
קנג ו מיי' פי"ג מהל' מכירה הל' ח סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף כט:
קנד ז מיי' פ"ב מהל' גניבה הל' א והל' ג טוח"מ סי' שנ סמג עשין עא:
קנה ח מיי' פ"ב מהל' שכירות הלכה א סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' סו סעיף לט וסעיף מ וסי' רצה סעיף א וסי' שא סעיף א: